

POSTANOWIENIE

Dnia 31 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

SSN Jan Górowski

w sprawie z wniosku Narodowego Banku Polskiego
przy uczestnictwie Spółdzielczego Banku Rzemiosła i Rolnictwa w W.
w upadłości likwidacyjnej, T.G. i G. sp. z o.o.
w W.
o zmianę wpisu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 31 stycznia 2018 r.,
skargi kasacyjnej uczestnika T.G.
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 28 września 2016 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie oraz postanowienie
Sądu Rejonowego w W.
z dnia 23 marca 2016 r.,
znosi postępowanie i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu
w W. do ponownego rozpoznania
i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Narodowy Bank Polski złożył w dniu 29 grudnia 2015 r. wniosek o zmianę wpisu w rejestrze zastawów w części dotyczącej zastawnika poprzez wykreślenie Spółdzielczego Banku Rzemiosła i Rolnictwa z siedzibą w W. (dalej: „SBRR”) i wpisanie w jego miejsce wnioskodawcy. Do wniosku dołączono umowę z dnia 20 sierpnia 2015 r. o kredyt refinansowy mający na celu przywrócenie płynności płatniczej SBRR zawartą przez SBRR z wnioskodawcą oraz stanowiącą jej załącznik umowę z dnia 20 sierpnia 2015 r. o przelew wierzytelności na zabezpieczenie wskazanej wyżej umowy kredytowej.

Postanowieniem z dnia 23 marca 2016 r., Sąd Rejonowy w W. utrzymał w mocy orzeczenie referendarza z dnia 31 grudnia 2015 r. uwzględniające wniosek i dokonany na jego podstawie wpis o wykreśleniu z rejestru zastawów pod numerem pozycji rejestru [...] Spółdzielczego Banku Rzemiosła i Rolnictwa w W. i wpisanie w jego miejsce wnioskodawcy jako zastawnika.

Postanowieniem z dnia 28 września 2016 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił apelację uczestnika postępowania T.G. od powyższego orzeczenia, dzieląc ustalenia faktyczne i oceny prawne Sądu pierwszej instancji.

W skardze kasacyjnej uczestnik T.G. zarzucił naruszenie art. 3 ust.2 pkt 2 i 3 oraz art. 39 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r., poz. 1278 - dalej u.z.r.) oraz art. 67 ust. 2 i art. 433 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z akt sprawy wynika, że postanowieniem z dnia 30 grudnia 2015 r. (k. 57 akt) Sąd Rejonowy w W. ogłosił upadłość SBRR z możliwością zawarcia układu. Postanowieniem z dnia 22 lutego 2016 r. zmieniono sposób prowadzenia postępowania upadłościowego na obejmujące likwidację majątku upadłego oraz ustanowiono Syndyka masy upadłości. Uczestnikiem niniejszego postępowania pozostał jednak nadal upadły SBRR, któremu doręczano zawiadomienia i pisma w

toku postępowania (por. k. 80, 96 akt). Syndyk masy upadłości nie był uczestnikiem tego postępowania. W postanowieniu z dnia 28 września 2016 r., Sąd Okręgowy w W. wskazał, że w świetle art. 67 ust. 2 p.u. przedmiot zabezpieczenia, wyłączając papiery wartościowe, ustanowionego na rzecz Narodowego Banku Polskiego przez podmiot dokonujący operacji z tym Bankiem lub przez jakikolwiek inny podmiot, nie wchodzi do masy upadłości w razie ogłoszenia upadłości któregośkolwiek z nich. W tej sytuacji wierzytelność stanowiąca przedmiot umowy - w tym także wierzytelność zabezpieczona zastawem rejestrowym, której dotyczy wniosek - nie weszła do masy upadłości i nie podlegała ochronie jako jej część, nie pozostawała więc w zarządzie Syndyka masy upadłości, który może wszczynać i prowadzić tylko postępowania dotyczące masy upadłości (art. 144 ust. 1 p.u.), zaś w sprawach, które nie dotyczą masy upadłości, legitymację zachowuje upadły. Syndyk masy upadłości pozbawiony był zatem, w ocenie Sądu Okręgowego, legitymacji do działania w sprawie, legitymowany natomiast był upadły, którego Syndyk nie mógł w sprawie reprezentować.

W odniesieniu do tego poglądu prawnego należy podnieść, że w uchwale z dnia 18 maja 2017 r., III CZP 6/17 (Biuletyn Sądu Najwyższego 2017, nr 5, s. 11) podjętej w analogicznym do występującego w rozpatrywanej sprawie, stanie faktycznym, Sąd Najwyższy przyjął, że w razie ogłoszenia upadłości banku będącego zastawnikiem, uczestnikiem postępowania o wpis zmiany zastawnika w rejestrze zastawów w związku z przelewem wierzytelności zabezpieczonej tym zastawem jest syndyk masy upadłości zastawnika, choćby przelew był dokonany przed ogłoszeniem upadłości. Odwołując się do art. 449 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. - Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2015 r., poz. 1574 ze zm.) - która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2016 r. wskazano, że zastosowanie znajdują przepisy ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 stycznia 2016 r. (jedn. tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1112 ze zm. - dalej: „u.p.n.”), gdyż upadłość banku będącego zastawnikiem została ogłoszona przed dniem 1 stycznia 2016 r. Sposób rozwiązania rozważanego zagadnienia prawnego jest jednak aktualny także pod rządami ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe w obecnym brzmieniu (jedn. tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 233 ze zm.). Zgodnie z art.

143 p.u.n., po uprawomocnieniu się postanowienia o zmianie sposobu prowadzenia postępowania upadłościowego z możliwością zawarcia układu na postępowanie obejmujące likwidację majątku, miały zastosowanie art. 144 ust. 1 i 2 p.u.n., zgodnie z którymi postępowania sądowe dotyczące masy upadłości mogły być wszczęte i dalej prowadzone wyłącznie przez syndyka, przy czym syndyk prowadził je na rachunek upadłego, ale w imieniu własnym. Wpływ ogłoszenia upadłości na postępowanie sądowe, w tym nieprocesowe, jeżeli dotyczy ono masy upadłości regulują szczegółowo przepisy art. 174 § 1 pkt 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. W konsekwencji postępowanie dotyczące masy upadłości, jeżeli zostało wszczęte przed ogłoszeniem upadłości z udziałem upadłego, powinno, po jego uprzednim zawieszeniu (art. 174 § 1 pkt 4 i § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), być podjęte z udziałem syndyka w miejsce upadłego (art. 180 § 1 pkt 5 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

W powołanej uchwale wyjaśniono także, iż przez postępowanie sądowe dotyczące masy upadłości rozumie się postępowania odnoszące się do praw i obowiązków dotyczących mienia wchodzącego w skład masy upadłości. Sprawami tymi są także sprawy, których rozstrzygnięcie może oddziaływać na majątek wchodzący w skład masy upadłości, bez względu na to, czy rozstrzygnięcie polega na zasądzeniu świadczenia, ustaleniu, czy ukształtowaniu. W przypadku ogłoszenia upadłości zastawnika, przysługujący mu zastaw rejestrowy wchodzi do masy upadłości (art. 61 i 62 p.u.n.). Ze względu na treść art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (jedn. tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 297 ze zm.) wskazano, że przeniesienie wierzytelności zabezpieczonej zastawem rejestrowym może stać się skuteczne, zanim nastąpi wpis nabywcy jako zastawnika do rejestru zastawów. Wpis przejścia zastawu rejestrowego na nabywcę wierzytelności ma charakter konstytutywny. Gdy następuje ogłoszenie upadłości zastawnika, postępowanie o wpis w rejestrze zastawów zmiany zastawnika w związku z przeniesieniem wierzytelności zabezpieczonej zastawem rejestrowym na jej nabywcę dotyczy masy upadłości zastawnika. Zatem legitymację do jego wszczęcia lub uczestniczenia w nim ma syndyk masy upadłości, który działa w tym postępowaniu na rzecz upadłego, ale w imieniu własnym. Oznacza to, że syndyk masy upadłości nie działa

w takim postępowaniu jako przedstawiciel ustawowy lub organ upadłego, lecz jako samodzielna strona postępowania. Nie może natomiast wszcząć takiego postępowania ani brać w nim udziału upadły zastawnik.

Podzielając wyżej przedstawione stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 18 maja 2017 r., III CZP 6/17 i odnosząc je do realiów rozpatrywanej sprawy należy uznać, że postępowanie przed Sądem Rejonowym i Sądem Okręgowym w W. było dotknięte nieważnością, albowiem uczestnikiem postępowania był Spółdzielczy Bank Rzemiosła i Rolnictwa w upadłości likwidacyjnej w W., a więc sam upadły, w odniesieniu do którego po złożeniu wniosku o wpis zmiany w rejestrze ogłoszono upadłość, a następnie zmieniono sposób prowadzenia postępowania upadłościowego z postępowania z możliwością zawarcia układu na postępowanie likwidacyjne. W tej sytuacji postępowanie powinno podlegać zawieszeniu, zaś do sprawy powinien być wezwany w charakterze uczestnika Syndyk masy upadłości SBRR, czego zaniechano. W postępowaniu nie uczestniczył Syndyk masy upadłości, natomiast brał w nim udział jako uczestnik postępowania upadły Bank, nie posiadający w tym czasie organów uprawnionych do jego reprezentacji, co doprowadziło do nieważności postępowania przed Sądami obu instancji z przyczyny określonej w art. 379 pkt 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i implikowało uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz postanowienia Sądu pierwszej instancji, zniesienie postępowania w sprawie i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego. Eliminowało także konieczność odniesienia się do pozostałych zarzutów skargi kasacyjnej. Rozpoznając skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia, Sąd Najwyższy bierze z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Ustanowione w postępowaniu cywilnym rygory sankcjonowane nieważnością służą bowiem nie tylko interesom stron, ale chronią także interes wymiaru sprawiedliwości, wyrażający się w zagwarantowaniu pewności i stabilności orzeczeń sądowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2008 r., III CZP 154/07, OSNC 2008, nr 12, poz. 133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2013 r., IV CZ 94/13, nie publ.). W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji.

jw